

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XVI. De præceptis pertinentibus ad prædicta, scilicet ad fidem, & dona scientiæ, & intellectus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Etum percipit causam. Ille ergo dicitur esse acuti sensus circa intelligentiam, qui statim ad apprehensionem proprietatis rei, uel etiam effectus, naturam rei comprehendit, & in quantum usque ad minimas conditiones rei considerandas, pertingit. Ille autem dicitur habere circa intelligentiam, qui ad cognoscendam ueritatem rei pertingere non potest, nisi per multa ei exposita, & tunc et non potest pertingere ad perfecte considerandum omnia, que pertinent ad rei rationem. Sic ergo habetudo sensus circa intelligentiam importat quandam debilitatem mentis circa considerationem spiritualium bonorum. Cæcitas autem mentis importat omnimodam priuationem cognitionis ipsorum. Et utrumque opponitur dono intellectus, per quem homo spiritualia bona apprehendit & cognoscit, & ad eorum inima subtiliter penetrat. Hæc enim habetudo rationem peccati, sicut & cæcitas mentis, in quantum. f. est uoluntaria, non patet in eo, qui affectus circa carnalia de spiritualibus subtiliter discutere fastidit, uel negligit. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS III.

Utrum cæcitas mentis, & habetudo sensus, oriatur ex peccatis carnalibus.

AD TERTIVM sic proceditur. Vt quod cæcitas mentis, & habetudo sensus, non oriatur ex uitiis carnalibus. *Aug. n. in li. Retractionum, retrahens illud quod dixerat in Soliloquiis, Deus, qui non nisi multos locos ueritatis uoluit, dicit, quod ridere potest, multos esse in mundos multa uera scire: sed homines maxime efficitur inmundi per uitia carnalia. ergo cæcitas mentis, & habetudo sensus, non causantur a uitiis carnalibus.*
 ¶ *1. Præ. Cæcitas mentis, & habetudo sensus sunt defectus quidam circa partem anime intellectiua. Virtus autem carnalia pertinent ad corruptionem carnis: sed caro non agit in animam, sed potius e contrario. ergo uitia carnalia non causant cæcitatem mentis, & habitudinem sensus.*
 ¶ *2. Præ. Vnumquodque magis patitur a propinquo, quam a remotiori: sed propinquiora sunt menti uitia spiritualia, quam carnalia. ergo cæcitas mentis, & habetudo sensus, magis causantur ex uitiis spiritualibus, quam ex uitiis carnalibus.*

SECUNDA est, quod Greg. 31. Moral. dicit, quod habetudo sensus circa intelligentiam oritur ex gula, cæcitas autem mentis ex luxuria.

RESPON. Dicendum, quod perfectio intellectualis operationis in homine consistit in quadam abstractione a sensibili phantasmatis. Et ideo quanto intellectus hominis magis fuerit liber ab hominibus phantasmatis, tanto potius considerare intelligibilia poterit, & ordinare omnia sensibilia: sicut & Anaxagoras dicit, quod oportet intellectum esse immutatum ad hoc, quod imperet, & agere oportet, quod dominetur super materiam ad hoc, quod possit eam mouere, ut narrat philosophus & Phys. Manifestum est autem quod delectatio applicat intentionem ad ea, in quibus aliquis delectatur. Vnde Philosophus dicit in 10. Ethic. quod unusquisque ea, in quibus delectatur, optime operatur: e contrario uero in qua, uel debilitat. Virtus autem carnalia, sicut gula, & luxuria consistunt circa delectationes tactus, ciborum. f. & uenerorum, que sunt uoluntariissime inter omnes corporales delectationes. Et ideo per hæc uitia intentio hominis maxime applicat ad corporalia, & per consequens debilitatur operatio hominis circa intelligibilia. Magis autem per luxuriam, quam per gulam, quanto delectationes uenerorum sunt uehementiores quam ciborum. Et ideo ex luxuria oritur cæcitas mentis, que quasi totaliter

A spiritualium bonorum cognitionem excludit. Ex gula autem habetudo sensus, que reddit hominem debilem ad huiusmodi intelligibilia. Et e conuerso, opposita uirtutes. s. abstinentia, & castitas, maxime disponunt hominem ad perfectionem intellectualis operationis. Vnde dicitur Dan. i. quod pueris his. f. abstinentibus & continentibus, dedit Deus scientiam, & disciplinam in omni libro & sapientia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis aliqui uitiis carnalibus subditi, possint quandoque subtiliter speculari aliqua circa intelligibilia propter bonitatem ingenii naturalis, uel habitus superadditi, tamen necesse est, ut ab hac subtilitate contemplationis eorum intentio plerumque retrahatur propter delectationes corporales: & ita imundi possunt aliqua uera scire, sed ex sua immunditia circa hoc impediri.

AD II. dicendum, quod caro non agit in partem intellectuam alterando ipsam, sed impediendo operationem ipsius per modum prædictum.

AD TERTIVM dicendum quod uitia carnalia quo magis sunt remota a mente, eo magis eius intentionem ad remotiora distrahunt, unde magis impediunt mentis contemplationem.

QVAESTIO XVI.

Super questionem de cæcitate mentis.

De præceptis fidei, scientia & intellectus in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de præceptis pertinentibus ad prædicta:

ET CIRCA hoc quærentur duo.
 ¶ *1. Primum, De præceptis pertinentibus ad fidem.*
 ¶ *2. Secundo, De præceptis pertinentibus ad doctrinam, scientiam, & intellectus.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum in ueteri lege debuerint dari præcepta credendi.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur, quod in ueteri lege dari debuerint præcepta credendi. Præceptum enim est de eo, quod est debitum & necessarium: sed maxime necessarium est homini, quod credit, sicut illud Heb. 11. Sine fide impossibile est placere Deo: ergo maxime oportuit præcepta dari de fide.
 ¶ *2. Præ. Nouum testamentum continetur in ueteri, sicut figuratum in figura, ut supra dictum est: sed in nouo testamento ponuntur expressa mandata de fide: ut patet Ioan. 14. Creditis in Deum, & in me credite: ergo uerum quod in ueteri lege etiam debuerint aliqua præcepta dari de fide.*
 ¶ *3. Præ. Eiusdem rationis est precipere actum uirtutis, & prohibere uitia opposita: sed in ueteri lege ponuntur multa præcepta prohibentia infidelitatem, sicut Exo. 20. Non habebis Deum alienos coram me. Et iterum Deut. 13. mandatur, quod non audiant uerba prophetæ, aut somnia-*

IN q. 16. titulo. f. de præceptis, aduerte quod tam hic, quam in subsequentibus tractatibus de aliis uirtutibus, cum ad questionem de præceptis illius uirtutis deuenitur, non sumitur præceptum ut est obligatum ad peccatum mortale de terminato, sed sumitur præceptum, ut dicitur contra consilium, prout. f. habet uim obligatum, communitur tamen siue ad mortale, siue ad ueniale, ut patet ex multis, que in istis locis dicuntur præcepta, ad que constat non obligari sub peccato mortali, ut patet de præcepto in calce huius questionis posito, s. de moderatioe omnis actus nostri secundum legem, & discurrendo patet in multis aliis. Et hoc bene nota, ne putes omnia mortalia, ex præcepti nomine.

In tota q. 16. dubium tantum occurrit ex eo, quod primi articuli littera in corpore dicit, quod supra fide uirtus Dei, nulla alia præcepta in ueteri lege sunt data de fide, & tamen in responsione ad quintum non habet inconuenientiam, quod respectu specialium creditur, sit datur in ueteri lege aliquid fecerit. Quo licet hæc simul. Ad hoc dicitur, doctrinam.

Inf. q. 22. ar. 1. scilicet. & q. 16. ar. 1.

1. 2. q. 7. ar. 1. & ar. 2. ad 1.

Deut. Hac enim est uestra sapientia, & intellectus A coram populis. Ex quo datur intelligi, q scientia, & intellectus fidelium Dei consistit in preceptis legis. Et ideo primò sunt proponenda legis precepta, & postmodum homines sunt inducendi ad eorū sciētiam, nē intellectum. Et ideo præmissa precepta non debuerunt poni inter precepta decalogi, quæ sunt prima.

AD SECUNDVM dicēdū, qd in lege ponuntur precepta pertinentia ad disciplinam: ut * dictum est. Expressus tamen p̄cipitur doctrina, quā disciplina, qd doctrina pertinet ad maiores, qui sunt sui iuris immediate sub lege existentes, quib⁹ debent dari legis precepta: disciplina autē pertinet ad minores, ad quos precepta legis per maiores dēnt peruenire.

AD TERTIVM dicēdū, qd scientia legis est adeo annexa officio sacerdotis, ut simul cum iniunctione officii intelligatur etiam & scientiæ legis iniunctio: Et ideo non oportuit specialia precepta dari de instructione sacerdotum: sed doctrina legis Dei non adeo est annexa regali officio, quia rex constituitur super populum in temporalibus. & ideo specialiter p̄cipitur, ut rex instruat de his, quæ pertinent ad legem Dei per sacerdotes.

AD QVARTVM Dicēdū, qd illud preceptum legis non est sciētelligendū, qd hō dormiendo meditetur de lege Dei, sed qd dormiens. i. uadens dormitum, de lege Dei meditetur, quia ex hoc etiam homines dormiendo ad ipsi seuntur meliora phantasmatum, secundum quod pertranscunt motus a uigilantibus ad dormientes, ut patet per * Philo. in 1. Eth. Similiter etiam mandatur, ut in actu suo aliquis meditetur de lege, non quod semper actu de lege cogitet, sed quod omnia, quæ facit, secundum legem mode retur.

Supr. quæst. decima spiritus articulum primum.

QVAESTIO XVII.

De spe, in octo articulos diuisa.

ONSEQUENTER post fidem, considerandum est de spe. Et primò, de ipsa spe: secundò, de dono timoris: tertio, de uirtus oppositis: quarto, de preceptis ad hoc pertinentibus. Circa primum occurrit primò consideratio de ipsa spe. Secundo, de subiecto eius.

CIRCA primum quæruntur octo.

- ¶ Primo, Vtrum spes sit uirtus.
- ¶ Secundò, Vtrum obiectū eius sit beatitudo æterna.
- ¶ Tertio, Vtrum un⁹ homo possit sperare beatitudinem alterius per uirtutem spei.
- ¶ Quarto, Vtrū homo licite possit sperare in homine.
- ¶ Quintò, Vtrum spes sit uirtus theologica.
- ¶ Sextò, De distinctione eius ab aliis uirtutibus theologiceis.
- ¶ Septimò, De ordine eius ad fidem.
- ¶ Octauò, De eius ordine ad charitatem.

ARTICVLVS PRIMVS,

Vtrum spes sit uirtus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, qd spes non sit uirtus. Virtute. n. nullus male utitur, ut dicitur Aug. in lib. de libero arbi. sed spe aliquis male utitur: quia circa passionem spei contingit esse medium & extrema, sicut & circa alias passionem. ergo spes non est uirtus.

¶ 2. Præter. Nulla uirtus procedit ex meritis, quia uirtutē Deus in nobis sine nobis operatur, ut ¶ Aug. dicit: sed spes est ex gratia & meritis proueniens, ut Magister dicit 26. dist. 3. lib. Sentent. ergo spes non est uirtus.

¶ 3. Præter. Virtus est dispositio perfecti, ut dicitur in 7. ¶ Phisic. spes autē est dispositio imperfecti. scilicet eius, qui non habet id quod sperat: ergo spes non est uirtus.

SED CONTRA est, quod * Greg. in 1. Mora. dicit, quod per tres filias Iob significantur hæ tres uirtutes, fides, spes, charitas. ergo spes est uirtus.

RESPON. Dicendum, qd secundum Philo. in 2. * Ethi. Virtus uniuscuiusque rei est, quæ bonum facit habentem, & opus eius bonū reddit. Oportet ergo ubique inuenitur aliquis actus hominis bonus, quod r̄ndear alicui uirtuti humanæ. In oibus autē regulatis & mensuratis bonū consideratur per hoc, qd aliquid propriā regulam attingit, sicut dicimus uestē esse bonā, quæ nec excedit, nec deficit a debita mēsurā. Humanorum autē actuum, sicut supra * dictū est, duplex est mēsurā. Vna quidē proxima, & homogenea. scilicet. Alia autē suprema, & excedens. scilicet. Deus, & ob hoc oīs actus humanus attingens ad rationem, aut ad ipsum Deum, est bonus: actus autem spei, de qua nūc loquimur, attingit ad Deum. Vt n. supra * dictū est, cum de passione spei ageretur, obiectum spei est bonum futurum arduum possibile haberi. Possibile autem ē aliquid nobis dupliciter. Vno mō per nosmetipsos: alio mō per alios, ut patet in * 3. Eth. In quā tum ergo speramus aliquid ut possibile nobis per diuinum auxilium, spes nostra attingit ad ipsum Deū, cuius auxilio innititur. Et ideo patet, quod spes est uirtus, cum faciat actum hominis bonum, & debitā regulam attingentem.

AD PRIMVM ergo dicēdum, qd in passionibus accipitur medium uirtutis per hoc, qd attingitur ratio recta: & in hoc est consistit ratio uirtutis. Vnde etiā & in spe bonum uirtutis accipitur, secundum quod homo attingit sperando regulam debitam. scilicet. Deum. Et ideo spe attingente Deum, nullus potest male uti, sicut nec uirtute morali attingente rōnē: quia hoc ipsum, quod est attingere, est bonus usus uirtutis, quamuis spes, de qua nunc loquimur, nō sit passio, sed habitus mentis, ut * infra patebit.

AD II. dicendum, quod spes dicitur ex meritis prouenire, quantum ad ipsam rem expectatam, prout aliquis sperat beatitudinē se adepturū ex gratia, & meritis, uel quantum ad actum spei formatam. Ipse autem habitus spei, per quā aliquis expectat beatitudinem, non cauatur ex meritis, sed pure ex gratia.

AD III. dicendum, quod ille qui sperat, est quidē imperfectus secundum cōsiderationem ad id, quod sperat obtinere, quod nondum habet: sed est perfectus quantum ad hoc, quod iam attingit propriā regulam. scilicet. Deum, cuius auxilio innititur.

tis. quod ad rem expectatam, & hoc commune est spei formatæ, & informi: & quo ad actum, & hoc est proprium spei formatæ. Spes. n. formata & inclinatur ad sperandū ex meritis quæ hēt, & ipse etiam actus sperandi sub merito cedit, ut pote medium ordinans hominem in uitam æternam: quod de ipso habitu spei, cum coincidat cum prima gratia, dici non potest.

3. di. 26. q. 8. ar. 1. & uir. q. 4. ar. 1. li. 3. c. 18. & 19. to. 1.

Super Aug. concio ne 261. P. 1. li. 1. to. 8.

li. 7. Phi. ter. 17. & 18. to. 2.

li. 1. Mora. c. 33. ante med. dium. li. 3. Eth. c. 6. circa princ. to. 1.

q. 5. art. 3. ad 3.

1. 2. q. 40. ar. 1.

li. 2. cap. 3. a med. to. 5.

Ar. 5. huius q. & q. 18. ar. 1. ad.